

صنعت رو به رشد انیمیشن در ایران

با اثر «در سایهٔ سرو» جایزهٔ انیمیشن کوتاه اسکار را برد

قدرت‌نمایی

انیمیشن ایرانی

محمدحسین سلطانی خبرنگار

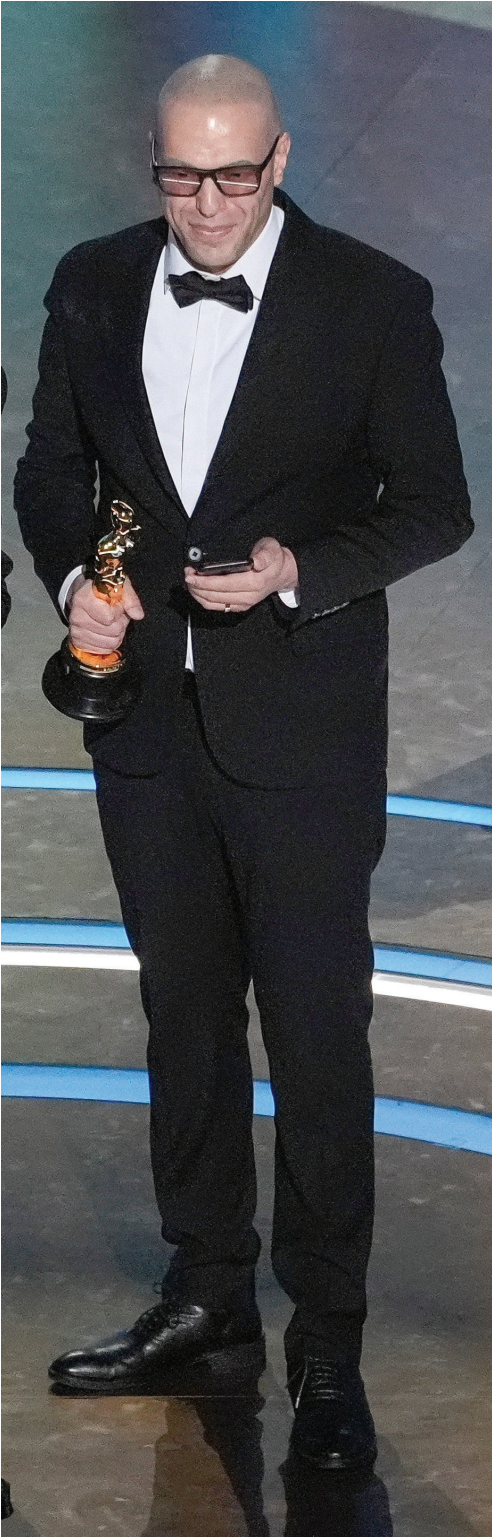
وقتی ۱۳ بهمن ماه و در نشست خبری جشنواره فجر، مهدی جعفری جوزانی، تهیه‌کننده انیمیشن «افسانه سپهر» پشت میکروفن رفت: «گزارشی از عملکرد انیمیشن به شما بدهم؛ در حال حاضر یک انیمیشن ایرانی نامزد جایزه اسکار است. سه انیمیشن روی پرده سینما هستند و چهار انیمیشن در جشنواره فیلم فجر حضور دارند. این اتفاقات خبر خوبی برای انیمیشن سینمای ایران است.» داستان به حرف در یکی از نشست‌های خبری خلاصه‌نمی‌شود. وقتی در جشنواره از هر کدام از کارگردان‌ها یا تهیه‌کنندگان انیمیشن‌های جشنواره درباره وضعیت کنونی انیمیشن می‌پرسیدیدیم به حضور انیمیشنی ایرانی در اسکار و موفقیت انیمیشن‌های روی پرده اشاره می‌کردند، انگار این اتفاق برای آثار خودشان افتاده است. حالا «در سایه سرو» برنده اسکار شده و همه آن سینمایی که بافتخار حضورش را در بهترین جشنواره‌های بین‌المللی اعلام می‌کرد، پیروز یک میدان سخت شده؛ میدانی که در آن مهم‌ترین رقیبانش چندملیتی‌ها، ژاپنی‌ها و فرانسوی‌ها بودند. واقعیت این است که امیدها برای جایزه گرفتن در سایه سرو بسیار کم‌رنگ بود. انیمیشن شیرین سوهانی و حسین ملایمی در چند جشنواره از رقبای چندملیتی خود شکست خورده بود، به‌طور مثال در جشنواره آئی‌آن‌ها از WANDER TO WONDER اثر چندملیتی نینا گانتش هلندی شکست خورده بودند. با این حال ایده جذاب و جهان متفاوت در سایه سرو در اسکار دیده شد. در سایه سرو داستان پدر و دختری است که در نزدیکی ساحل جنوب کشور زندگی می‌کنند. پدر به‌دلیل عوارض ناشی از جنگ دچار اضطراب پس از حادثه است و دخترش می‌خواهد او را ترک کند، ناگهان با ورود یک نهنگ به ساحل، داستان چرخش پیدا می‌کند و شخصیت‌ها در موقعیتی جدید قرار می‌گیرند.

در سایهٔ سرو

حاصل سیاسی‌کاری نیست

البته این اولین باری نیست که یک اثر از ایران به بخش انیمیشن‌های کوتاه اسکار می‌رود؛ سال گذشته هم انیمیشن «یونیفرم ما» (Our Uniform) به اسکار رفت که البته موفق به بردن جایزه نشد. با این حال تفاوتی جدی میان یونیفرم ما و در سایه سرو وجود دارد؛ انیمیشن برنده اسکار ۲۰۲۵ هیچ سوهی سیاسی در خود اثر ندارد. یونیفرم ما با مسئله حجاب ساخته شده بود اما در سایه سرو مسئله‌اش یک قصه در حد و اندازه داستان کوتاه است و ادعاهای فرامتنی ندارد. این نکته نشان می‌دهد انیمیشن ایرانی در یک رقابت برابر برنده رقابت شده و مسائل موازی در این انیمیشن دخیل نبوده‌اند.

در سایه سرو حاصل کانون است. بنابر گفته حسین ملایمی، ۵۱ درصد از اثر را کانون پرورش فکری پرداخت کرده. البته تیم سازنده در گفت‌وگویی با یورونیوز از هزینه نکردن مسئولان برای ورود این انیمیشن به اسکار گفتند. با این حال در سایه سرو با حداقل حواشی‌ای پا به اسکار گذاشت و حاصل زحمت ۶ ساله ملایمی و سوهانی به نتیجه نشست.

در سایه سرو حاصل یک برآیند است؛ برآیندی که طی چند سال اخیر، انیمیشن‌های به‌شکلی مهندسی و حساب‌شده پیش گرفته‌اند. از یک‌طرف آثار تجاری چون «پسر دلفینی» و «بچه‌زنگ» فروش میلیون دلاری در خارج از کشور کسب می‌کنند و از طرف دیگر آثار کم‌هزینه‌تری چون در سایه سرو برنده اسکار می‌شوند. در دورانی که به نظر می‌رسد کمپانی‌های بزرگ کالیفرنیا دستاورد تکنیکی جدیدی برای ارائه ندارند و به تکرار افتاده‌اند، سینمای جدیدی در حوزه انیمیشن در حال شکل‌گیری است که از دو جهت آمریکایی‌ها را زمین می‌زند؛ از نظر تجاری و از نظر تکنیک. آثاری چون «جریان» (flow) و در سایه سرو شکست تکنیکی را برای انیمیشن‌سازی آمریکایی رقم زدند و انیمیشن چینی «نِژا» هم با یک آمار خیره‌کننده یکی‌یکی رکوردهای تجاری ممکن برای یک انیمیشن را می‌شکند.

از نظر تکنیکی در سایه سرو یکی از سخت‌ترین تکنیک‌های ساخت انیمیشن را به کار برده و با تکنیک دوبعدی و کشیدن فریم به فریم تصاویر، یک اثر متفاوت ۲۰ دقیقه‌ای را خلق کرده است. این یعنی برای هر دقیقه از این انیمیشن حدود ۱۵۷۶۸۰ دقیقه وقت گذاشته شده است. با این حال تیم ساخت در سایه سرو در گلایه‌ای این طور گفتند که ساخت این انیمیشن باید کمتر از ۴ سال زمان می‌برد اما تورم و ناهماهنگی‌ها و همچنین عدم همراهی مسئولین باعث شده، ۲ سال فرایند ساخت این اثر ۲۰ دقیقه طول بکشد. البته اصولاً زمان تولید آثار دو بعدی با آنکه از تکنولوژی و سخت‌افزار ضعیف‌تری در آن استفاده می‌شود اما فرایند تولید آن بسیار زمان دیگری صرف می‌کند، از طرف دیگر نیروی انسانی کم برای تولید این انیمیشن باعث شده است که فرایند تولید اثر به شدت کند شود. سینمای انیمیشن سه‌بعدی در ایران سال‌هاست که بالغ شده و نیروی انسانی مخصوص به خود را ذیل استودیوهای مختلف انیمیشن‌سازی پرورش داده، با این حال جریان دو بعدی در ایران هنوز هم کند، پیش می‌رود. در فجر امسال «ژولیت و شاه» به‌عنوان نماینده انیمیشن‌های دوبعدی حاضر شد، اثری که ساختش حدود ۶ سال به‌طول انجامید. این درحالی است که سینمای جهان به سمت تکنیک‌های دو بعدی رجعت کرده و حتی در آثار سه‌بعدی هم از این تکنیک‌ها استفاده می‌کند. واقعیت این است که دوره استفاده از ابرتکنیک‌ها و گرافیک‌های سنگین

کسی به دنبال حاشیه نیست

با این تفصیل در سایه سرو اثری را ساخته که هم کیفیت مناسبی داشته و هم با کمترین حاشیه در جشنواره حضور پیدا کرده است. نه حاضران در جشنواره به‌دنبال حاشیه‌سازی بودند و نه مسئولان با اقدامی ماجر را وارد درگیری کردند. با وجود اینکه تیم سازنده اثر با رسانه‌های خارج از کشور چنین مرتبه مصاحبه کردند اما حاشیه‌ای از این گفت‌وگوها بازتاب نداشت و انیمیشن کانون پرورش فکری به سلامت در جشنواره‌های خارجی دیده شد. حالا فرصت برای بهتر دیده شدن این انیمیشن و انیمیشن‌های ایرانی در جهان باز می‌شود. حالا فرصت برای دیده‌شدن آثار با کیفیت بیشتر می‌شود و جهان دوبعدی انیمیشن‌های ایرانی نیز کم‌کم برای مخاطبان بین‌المللی شناخته می‌شود. منظومه سینمای انیمیشنی ایران چندسالی می‌شود که در حال شکل‌گیری است؛ منظومه‌ای با ساخت آثاری چون در سایه سرو ابعاد بیشتری پیدا می‌کند و توانایی‌های بیشتری را به رخ می‌شد اما یک نکته لازم‌ه شکل‌گیری این منظومه است و آن هم

در سایهٔ سرو برآیند شکست‌ها و پیروزی‌هاست

دیگر گذشته. انیمیشنی از جریان چندملیتی با هشت میلیون دلار سر مایه‌گذاری بهترین انیمیشن بلند اسکار و گلدن گلوب شده و میج آثار آمریکایی را خوبابانده است. شرکت‌های آمریکایی هم برای این وضعیت چاره‌ای نمی‌بینند جز دنباله‌سازی و همراه کردن مخاطب با استفاده از خاطرات خوب گذشته مخاطب را به سینما بیاورند. تا اینجا کار دنباله‌سازی‌ها جواب داده ولی یک اتفاق همه این ماجراها را زیرسؤال برده است. برای اولین‌بار در طول تاریخ اسکار و گلدن گلوب است که یک اثر غیرآمریکایی در جشنواره‌های آمریکایی برنده می‌شوند. به برنامه‌های آینده انیمیشن هم که نگاهی بیندازید، وضعیت به‌شدت متزلزل است؛ دنباله‌سازی «مینوی‌ها»، «شرک» و «درون و بیرون» نشان می‌دهد آمریکایی‌ها چندان برنامه‌ای برای توسعه انیمیشن ندارند. از طرفی دیگر حضور آثاری چون «ربات وحشی» نشان از ورود تجاری‌سازها به انیمیشن‌های معناگرا می‌دهد. در عرصه انیمیشن‌های معناگرا (البته اگر این تغییر را با اغماض قبول کنیم)، دیگر جدال بر سر سرمایه و شرکت سازنده خارجی نیست، بلکه تقابل اصلی را قاصه و عمق روایت می‌سازد. دلیلی که در سایه سرو هم می‌تواند در این رقابت پیروز شود، اولویت پیدا کردن همین موضوع در کل هالیوود است. اجازه به‌دید فرضی را مطرح کنیم، اگر پنج یا ۱۰ سال قبل در سایه سرو به اسکار ارانه می‌شد، باز هم این انیمیشن جایزه بهترین انیمیشن کوتاه را می‌گرفت؟ نمی‌توان قطعی نظر داد اما فضای آمریکا در نسبت به سال‌های قبل بسیار تغییر کرده است. به‌قول ملایمی کیفیت تنها عامل تعیین‌کننده در جشنواره نیست، مهم فضا و جوی است که آن دوره بر اسکار حاکم باشد. «کیفیت تنها فاکتور تعیین‌کننده نیست. عوامل دیگری مانند تبلیغات و هیاهوی سی که پیرامون یک فیلم ایجاد می‌شود، تأثیر زیادی دارند. رقابتی ما از حمایت سازمان‌ها و ارگان‌های مختلف در کشور خودشان یا کشورهای دیگر برخوردارند. برخی از این فیلم‌ها تولید مشترک چند کشورند یا از سوی برخی سازمان‌ها حمایت می‌شوند. متأسفانه تاکنون هیچ حمایتی از ارگان‌های دولتی برای تأمین هزینه‌های کمپین اسکار دریافت نکرده‌ایم.» آطور که او گفته حتی پیدا کردن ۴۰ دلار برای ورود به جشنواره هم سازندگان را به دردسر می‌اندازد.

سرعت در ساخت آثار و عقب‌نماندن تولیدکنندگان داخلی در ساخت آثار بین‌المللی است.

حالا که در سایه سرو جایزه‌را برده، می‌شود جدی جدی به این صنعت آدم‌هایش امیدوار بود؛ صنعتی که هم بازار را به‌درستی درک کرده و هم خلافتی را در دستور کار قرار داده است. حالا می‌شود گفت ما از بازیگران اصلی صنعت انیمیشن در جهانیم؛ بازیگری که آماده است با آثار میلیون دلاری آمریکایی و استودیوهای باسابقه او پای رقابت کند و در جدال با شرقی‌ها هم حرفی برای گفتن داشته باشد. حالا تنها یک موضوع در بین این امیدها، دل‌را ناامید می‌کند و آن نماندن چهره‌هایی است که می‌توانند تفاوت را رقم بزنند. حالا که سینمای انیمیشن در ایران پس از سال‌ها تلاش ثمره می‌دهد، رفتن و مهاجرت نیروها می‌تواند حرکت قطار انیمیشن را در رکند کند؛ قطاری که بالاخره نتایج تلاش‌های شبانه‌روزی خود را می‌گیرد و زمین رویش هایش تازه به محصول دادن افتاده است و فعلاً قصد توقف ندارد.

آریا نوری، مترجم کتاب‌های ده‌کوستا، نویسندهٔ معروف فرانسوی در گفت‌وگو با «فرهیختگان» از ادبیات فرانسه می‌گوید

عشاق ژانر روان‌شناسی این بار در فرانسه

ترجمه این دو رمان را پذیرم و کار روی آن‌ها را آغاز کنم.

«فردها» رمانی است که بیشتر در ژانر روان‌شناسی جای می‌گیرد. این ژانر در حال حاضر در ادبیات فرانسه چه جایگاهی دارد؟

در سال‌های اخیر، ادبیات فرانسه تمایل بیشتری به پرداختن به موضوعات درونی و روان‌شناختی پیدا کرده است. این جریان نه‌تنها در آثار نویسندگان جوان و تازه‌کار، بلکه در میان نویسندگان مطرح نیز کاملاً مشهود است. از سویی، رمان‌هایی که به لایه‌های عمیق احساسی و ذهنی شخصیت‌ها می‌پردازند، به دلیل تواناییی در ایجاد ارتباط نزدیک با مخاطبان، در بازار کتاب فرانسه بسیار محبوب شده‌اند. مردم در مواجهه با داستان‌هایی که درباره رنج‌ها، چالش‌های درونی و روند رشد و بهبود شخصیت‌ها صحبت می‌کنند، احساس همذات‌پنداری بیشتری می‌کنند و همین امر باعث شده رمان‌های روان‌شناختی جایگاه تثبیت‌شده‌ای در فهرست فروش‌های فرانسه داشته باشند.

در این میان، نام دو نویسنده بیش از دیگران به چشم می‌خورد؛ ملیسا ده‌کوستا و والری پرن. هر دوی این نویسندگان توانسته‌اند با تمرکز بر روایت‌های عاطفی، خلق شخصیت‌های باورپذیر و طرح مسائلی همچون سوگ، تنهایی، هویت‌یابی و بازیابی خویشستن، موج تازه‌ای در ادبیات فرانسه ایجاد کنند. آثار آن‌ها نه‌تنها به لحاظ ادبی قابل‌توجه است، بلکه به سبب ارائه راهکارهایی نامحسوس برای عبور از بحران‌های روحی، به‌نوعی جنبه درمانی و انگیزشی پیدا کرده‌اند. همین موضوع نیز به خوانندگان اجازه می‌دهد علاوه بر لذت‌بردن از متن، با شخصیت‌ها همدل شده و مسیر رشد و امید را در زندگی واقعی خودشان نیز ببینند.

رمان «فردها» ملیسا ده‌کوستا دقیقاً در چنین بستری نوشته شده است. این کتاب با تلفیق عناصر روان‌شناختی و قصه‌گویی جذاب، به دغدغه‌های عمیق درونی انسان می‌پردازد و تلاش می‌کند تصویری روشن از روند بهبود و امید ارائه کند. این نوع روایت در حال حاضر در فرانسه بسیار طرفدار دارد، چراکه مخاطب فرانسوی با توجه به سبک زندگی و دغدغه‌های روزمره‌اش، خلال این کتاب، فرصت می‌یابد نگاهی تازه به درونیات خود داشته باشد و شاید در خلال داستان، بخشی از دردها یا آرزوهایش را بازشناسد. به همین دلیل هم هست که این ژانر در سال‌های اخیر رونقی دوچندان پیدا کرده و نویسندگانی همچون ده‌کوستا و والری پرن را به جریان‌سازان مهم

فاطمه میرزاجعفری خبرنگار

در سال‌های اخیر، ادبیات فرانسه تمایل بیشتری به پرداختن به موضوعات درونی و روان‌شناختی پیدا کرده است. رمان‌هایی که به لایه‌های عمیق احساسی و ذهنی شخصیت‌ها می‌پردازند، به دلیل توانایی در ایجاد ارتباط نزدیک با مخاطبان، در بازار کتاب فرانسه بسیار محبوب شده‌اند. دو رمان «ستاره‌ساز» و «فردها» نوشته ملیسا ده‌کوستا با ترجمه آریا نوری توسط نشر آموت منتشر و روانه بازار نشر شده است. این نویسنده فرانسوی، در ۵ آگوست ۱۹۹۰ متولد شد و با نگارش رمان‌های احساسی همچون «تمام رنگ‌های آبی آسمان» و «فردها» به شهرت رسید. او از کودکی به نوشتن علاقه داشت، اما ابتدا در رشته اقتصاد تحصیل کرد. اولین رمانش در سال ۲۰۱۹ منتشر شد و بیش از یک میلیون نسخه فروش رفت. آثار او که به سه زبان‌های مختلف ترجمه شده‌اند، به دلیل عمق احساسی و پرداختن به چالش‌های انسانی محبوبیت زیادی کسب کرده‌اند. ده‌کوستا اکنون یکی از پرفروش‌ترین نویسندگان فرانسه است.

طبق رتبه‌بندی سالانه فیگارو و GfK، بیش از ۱.۰۶ میلیون نسخه از آثار او در این سال به فروش رسید. پس از کنار زدن گیوم موسو از صدر جدول در سال ۲۰۲۳، او توانست به لطف موفقیت ماندگار رمان‌هایش این جایگاه را حفظ کند. اولین کتاب ملیسا ده‌کوستا، «تمام آبی آسمان» (۲۰۱۹)، همچنان محبوب است و اقتباس تلویزیونی آن در تاریخ ۲۷ ژانویه از شبکه TF۱ و نتفلیکس پخش خواهد شد.

در حال حاضر ملیسا ده‌کوستا برای دومین سال متوالی به عنوان نویسنده پرفروش فرانسه انتخاب شده است؛ به همین بهانه با آریا نوری، مترجم این دو کتاب به گفت‌وگو پرداخته‌ایم. مشروح این گفت‌وگو را در ادامه از نظر می‌گذرانید.

■ ■ ■

آقای نوری، چه شد که به سراغ ترجمه دو رمان از ده‌کوستا رفتید؟

در ابتدا حدود یک ماه صرف تحقیق و بررسی برای انتخاب نویسنده کردم. البته پیشنهاد اولیه از سوی انتشارات بود که مرا با آثار ملیسا ده‌کوستا آشنا کردند. وقتی بیشتر درباره او و کتاب‌هایش جست‌وجو کردم، دیدم در فرانسه بسیار محبوب است و آثارش فروش چشمگیری دارد. همین باعث شد پیشنهاد

فرهیختگان

فرهیختگان

سه شنبه ۱۴ اسفند ۱۴۰۳

شماره ۴۳۶۹

FARHIKHTEGANDAILY.COM

FARHIKHTEGANONLINE

